

Asya Studies

Academic Social Studies / Akademik Sosyal Araştırmalar
Year: 5 - Number: 16, p. 15-22, Summer 2021

Branş Öğretmenlerinin Kaynaştırma Uygulamaları Sürecine İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi

Determining The Opinions Of The Branch Teachers About The Mainstreaming Practices Process

DOI: <https://doi.org/10.31455/asya.946152>

Araştırma Makalesi /
Research Article

Makale Geliş Tarihi /
Article Arrival Date
31.05.2021

Makale Kabul Tarihi /
Article Accepted Date
30.06.2021

Makale Yayın Tarihi /
Article Publication Date
30.06.2021

Asya Studies

Doç. Dr. Ramazan Gök
Akdeniz Üniversitesi, Eğitim
Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü,
ramazangok@akdeniz.edu.tr

ORCID ID

<https://orcid.org/0000-0002-5432-8971>

Öğrt. Atika Havva Dokumacı
Milli Eğitim Bakanlığı / Mustafa
Asım Cula Ortaokulu,
havva_ozcoban@hotmail.com

ORCID ID

<https://orcid.org/0000-0002-8027-2801>

Öz

Araştırmanın amacı, ortaokulda çalışan branş öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamaları sürecindeki karşılaştıkları sorunları ortaya koymak ve bu süreç içerisinde karşılaştıkları sorunlarla baş etmede nasıl bir yol izledikleri ile ilgili öğretmen görüşlerini belirlemektir. Araştırma nitel araştırma türlerinden durum çalışması olarak tasarlanmıştır. Bu çalışma, Antalya ili Muratpaşa ilçesinde görev yapan 10 branş öğretmenin görüşlerine dayanarak değerlendirilmiştir. Katılımcı seçiminde sınıflarında kaynaştırma öğrencisi bulunan öğretmenlerin gönüllük esasına dayanarak katılımlarının sağlanması esas alınmıştır. Çalışma grubunun belirlenmesi aşamasında olasılık temelli olmayan amaçlı örnekleme yöntemleri çerçevesinde maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. Veriler araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak toplanmıştır. Araştırma analiz edilirken içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Buna göre yapılan analizler sonucunda öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi uygulamalarına ilişkin, kalabalık sınıf mevcutları, uzman desteğinin bulunmaması ve öğretmenlerin yeterli bilgiye sahip olamamaları nedeniyle öğrencileri değerlendirmede yaşadıkları sınırlılıklar, BEP hazırlamada yetersizlik yaşamaları, bunların sonucunda uygulamalarda öğrenciyle verimsiz eğitim öğretiminin yürütülmesi sonucu tespit edilmiştir. Bu sonuçlar bağlamında uygulayıcılara kaynaştırma uygulamalarında öğretmenlere destek sağlayabilecek özel eğitim uzmanı ve süreci daha iyi yönetme adına diğer öğretmenlerle sürekli işbirliği sağlanması, öğretmenlerin destek eğitim odalarının kullanımı ile ilgili program ve sınıf yetersizliğine ilişkin olarak kaynaştırma öğrencilerinin dersine giren öğretmenlerin programlarında gerekli düzenlemelerin yapılması, okullarda mutlaka ayrı bir destek eğitim odası bulundurulması ve kaynaştırma öğrencisinin bulunduğu sınıflarda kalabalık sınıf mevcutlarıyla ilgili uyarılma yapılması ya da kaynaştırma öğrencilerinin sınıflara dengeli bir şekilde dağılımı önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Kaynaştırma Eğitimi, Ortaokul, Öğretmen Görüşleri

Abstract

The aim of the study is to reveal the problems faced by the branch teachers working in secondary schools in the process of inclusion practices and to determine the teacher's views on how they deal with the problems they encounter in this process. The research was designed as a case study, one of the qualitative research types. This study was evaluated based on the opinions of 10 branch teachers working in Muratpaşa district, Antalya. In the selection of the participants, it was based on the voluntary participation of the teachers who have inclusive students in their classes. During the determination of the working group, maximum variation sampling was used within the framework of non-probability-based purposive sampling methods. Data were collected using a semi-structured interview form prepared by the researchers. Content analysis technique was used while analyzing the research. As a result of the analyzes made, it was determined that the teachers experienced limitations in evaluating students regarding inclusive education practices due to crowded classrooms, lack of expert support and teachers' lack of sufficient knowledge, inadequacy in preparing Individualized Education Plan and as a result of these, inefficient education and training processes were carried out with students in practice. In the context of these results, special education specialists who can support teachers in inclusion practices and continuous cooperation with other teachers in order to manage the process better, making necessary arrangements in the programs of teachers who attend the classes of inclusive students regarding the use of teachers' support training rooms and classroom inadequacy, having a separate support education room in schools and adapting the crowded class sizes in the classes where inclusive student are present, or distributing the inclusive students to the classes in a balanced way can be suggested.

Keywords: Inclusive Education , Secondary School, Teacher Opinions

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

Gök, R. ve Dokumacı, A. H. (2021). Branş Öğretmenlerinin Kaynaştırma Uygulamaları Sürecine İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi. *Asya Studies-Academic Social Studies / Akademik Sosyal Araştırmalar*, 5(16), 15-22.

GİRİŞ

İnsanlar doğuştan bireysel farklılıklarıyla gelirler ya da yaşamsal süreçler içinde yaşanan birtakım olaylar insanların bireysel farklılıklarını değiştirip, etkilemektedir. Var olan bu bireysel farklılıkların çeşidi ve oranı değiştikçe bireylerin gereksinimleri de o oranda farklılık göstermektedir. Söz konusu bu bireyler “özel gereksinimli bireyler” adlandırılmaktadır. Dünyada her toplumda normal bireylere göre gelişimsel ve bireysel özellikleri ile farklılık gösteren bireyler bulunmaktadır. Özel gereksinimli bu bireyler de günlük hayatlarını bağımsız bir şekilde sürdürebilmek ve ihtiyaçlarını giderebilmek için temel ve bazı özel eğitime ihtiyaç duymaktadırlar (Özgür, 2011: 1).

Özel gereksinimli bireylerin toplumsal görevlerini yerine getirmeleri için bağımsız bir yaşam sürdürebilmeleri çok önemlidir. Bu bağımsızlığın kazandırılmasında, engelli bireylerin ihtiyaç duydukları becerilere göre eğitim programının belirlenmesi ve uygun eğitim ortamlarında eğitimlerinin gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Sonuç olarak, özel gereksinimli bireylerin toplum içinde aktif rol oynamaları, toplumla kaynaşabilmeleri eğitim olanaklarından en iyi şekilde yararlanmalarıyla mümkündür (Gözün ve Yıkımsı, 2004: 67). Özel gereksinimli öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarına yönelik, eğitim ortamları değişiklik göstermektedir. Bu eğitim ortamlarından başlıcaları, özel eğitim okulları, normal okullardaki özel eğitim sınıfları ve normal sınıflardır (Batu, Kırcalı-İftar ve Uzuner, 2004).

Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin normal gelişim gösteren akranlarından ayrı olarak eğitim görmelerinin insan haklarına aykırı olduğu, bu öğrencilerin toplumla bütünleşmesini ve bağımsız yaşamasına yönelik engel oluşturduğu ve özel eğitim ile genel eğitim arasında sanıldığı gibi büyük ölçüde fark olmadığı fikirleri yönünde eleştirilmiştir. Bu eleştiriler, özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin normal gelişim gösteren akranlarıyla birlikte eğitim görmesi düşüncesinin yaygınlaşmasına ve kaynaştırma eğitimi kavramının ortaya çıkmasını sağlamıştır (Kırcalı-İftar, 1998). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nde kaynaştırma, “Özel eğitim gerektiren bireylerin, yetersizliği olmayan akranları ile birlikte eğitim ve öğretimlerini resmi ve özel okulöncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yaygın eğitim kurumlarında sürdürmeleri esasına dayanan destek eğitim hizmetlerinin sağlandığı özel eğitim uygulamalarıdır” şeklinde tanımlanmıştır (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, 2018). Kaynaştırma faaliyetleri ile ilgili genel olarak; özel gereksinimli bireylere yönelik eğitim programları ile özel yöntem, personel ve materyaller kullanarak; iş birliği ve problem çözme becerisine sahip, bağımsız yaşam becerileri, toplum içinde aktif rol alabilen, sosyal uyum ve iletişim becerileri güçlü, çevresine uyumlu, mutlu bireyler olarak yetiştirilmesi amacıyla hizmet etmesi beklenmektedir (MEB, 2013: 26).

Kaynaştırma eğitimi uygulamaları 2000 yılından günümüze kadar oldukça yaygın olmasına rağmen birtakım zorluk ve sıkıntılar devam etmektedir. Bu kadar zamandır yaygın olmasına rağmen, öğretmenlerin günümüzde halen bu uygulamaya ilişkin gerekli alt yapının olmadığı inancını benimsedikleri görülmektedir. Öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmamalarından kaynaklı engelin türü ve derecesi öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi sırasında zorluk yaşamaları, değerlendirme, program hazırlama, uygulama ve öğretimi izleme noktasında kısır kalmaları, okullarda işbirliğinin sağlanamaması, uzman desteğinin sağlanamayıp, materyal eksikliği, kalabalık sınıflar, özel gereksinimli öğrencilerin akran zorbalığı yaşaması kaynaştırma eğitimi uygulamalarında, belirgin yaşanan sıkıntıların başında gelmektedir (Özbaba, 2000; Sargın ve Sünbül, 2002; Varlıer, 2004; Sadioğlu, 2012, 2013).

Ortaokullarda kaynaştırma eğitimi uygulamalarının verimli olabilmesi açısından öğretmen görüşleri önemlidir. Literatüre bakıldığında kaynaştırma eğitimi ile ilgili yapılan çalışmaların çoğunlukla sınıf öğretmeni ya da tek bir bransa yönelik öğretmenlerle yapılan çalışmalar üzerinde durulduğunu görmek mümkündür. Yapılan bu çalışmada ise farklı branşlardan öğretmenlerle, kaynaştırmaya eğitime yönelik yaşanan sorunlar çok boyutlu olarak ele alınmıştır. Yapılan çalışmanın bu anlamda alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu bağlamda araştırmanın genel amacı; ortaokulda özel gereksinimli öğrencilerle çalışan branş öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilerde karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunlara yönelik geliştirdikleri çözüm ve uygulamalara ilişkin görüşlerinin belirlenmesidir. Kaynaştırma uygulamalarının etkili bir şekilde yürütülüp sürdürülebilmesi için, özel gereksinimli öğrencilerle çalışan öğretmenlerin, iş birliği içinde olup, birbirlerine destek sağlamaları gerekmektedir. Bu bakımdan branş öğretmenlerinin kaynaştırmaya yönelik görüşleri önem arz etmektedir. Araştırmaya ait problem cümleleri ve alt problem şu şekilde belirlenmiştir:

- 1- Branş öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamaları sırasında yoğun olarak yaşadıkları sorunlar nelerdir?
- 2- Katılımcıların, özel gereksinimli öğrencilerin velileri ile ilgili karşılaştıkları sorunlar nelerdir, bu sorunları nasıl çözmektedirler?
- 3- Katılımcıların özel gereksinimli çocuğa ilişkin eğitim öğretim etkinliklerini planlama ve değerlendirmede yeterlilikleri nedir?
- 4- Daha önce özel eğitime yönelik mesleki gelişim sağlama yeterlilikleri ne düzeydedir?

YÖNTEM

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Nitel araştırma gözlem, görüşme ve doküman analizlerinin yapılarak, bilgilerin toplandığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konması olarak tanımlanabilir (Yıldırım,1999). Durum çalışmalarında, duruma ilişkin faktörler bütüncül bir yaklaşımla incelenir ve ilgili durumu nasıl etkiledikleri konusunda analiz edilir (Yıldırım ve Şimşek, 2016 s.75). Bu araştırmada içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda çoğunlukla başvuru alan içerik analizi, belirli kurallara dayalı kodlamalarla bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği sistematik ve yinelenen bir yöntemdir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2013). İçerik analizinde, birbirine benzeyen veriler tek başına, karşılaştırmalı ya da her ikisini birden bir araya getirerek ve bunları tanımlamakta ve okuyucunun anlayacağı şekilde yorumlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 75).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, Antalya ili Muratpaşa ilçesine bağlı bir ortaokulda farklı branşlarda görev yapan 10 öğretmen oluşturmaktadır. Tablo 1’de belirtilen Fen Bilimleri, Sosyal Bilgiler, Türkçe, İngilizce, Bilişim Teknolojileri ve Yazılım, Matematik, Görsel Sanatlar, Beden Eğitimi branşlarındaki öğretmenlerle görüşme yapılmıştır. Görüşmeler, 2019- 2020 Eğitim öğretim yılı güz döneminde Ekim ayı içerisinde gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların en az iki yıl kaynaştırma eğitimi uygulamalarına ilişkin deneyimleri bulunmaktadır. Katılımcıların yaşları 33-56 yaş arasında değişmekte olup, 5’i bayan 5’i ise erkektir. Öğretmenlik sürelerine bakıldığında biri 1-5yıl, biri 6-10 yıl, ikisi 11-15 yıl, biri 16-20 yıl, dördü de 20 yıl üzeri öğretmen olarak görev yapmaktadır. Araştırma içerisinde bu katılımcılar Ö1, Ö2, Ö3,...,Ö10 şeklinde kodlanmıştır. Çalışma grubunun belirlenmesi aşamasında olasılık temelli olmayan amaçlı örnekleme yöntemleri çerçevesinde maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme yöntemlerinden olan maksimum çeşitlilik örneklemesinde ise amaç, küçük olarak nitelendirilen bir örnekleme oluşturarak bu örnekleme içerisindeki kişilerin ve problemin pek çok yönünü gösterebilmesini en üst düzeyde sağlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2016: s.118-119).

Tablo 1: Görüşmeye Katılan Öğretmenlerin Demografik Özelliklere Göre Dağılımı

Değişken	Kod	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4	Ö5	Ö6	Ö7	Ö8	Ö9	Ö10	F
Cinsiyet	K	√	√		√		√		√			5
	E			√		√		√		√	√	5
Yaş	30-40		√		√					√		3
	40-50	√					√	√	√			4
	50+			√		√					√	3
Öğretmen Olarak Görev Süresi	1-5				√							1
	6-10											0
	11-15											2
	16-20		√							√		2
	20+	√					√					2
					√		√		√	√	√	

Veri Toplama Aracı

Veriler, sınıflarında kaynaştırma öğrencisi bulunan 10 branş öğretmenin görüşlerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen yarı-yapılandırılmış görüşme formu hazırlanarak, toplanmıştır. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Tekniği’nde araştırmacı önceden belirlediği soruları görüşme sırasında katılımcılara aynı sırada ve zaman konusunda esneklik sağlayarak yöneltir ve yeniden düzenlenmesi ve tartışılması ile ilgili imkân verir (Ekiz, 2013).

Tablo 2 incelendiğinde öğretmen görüşlerine göre “Kaynaştırmaya Dayalı Sorunlar” içinde en çok belirtilen uygulamaya ilişkin sorunlar olmuştur. Öğretmenlerin altısı bu temayla ilgili sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir. Uygulamaya ilişkin yaşadıkları sorunlar aşağıdaki gibidir:

“Biz kaynaştırma eğitimi almadık üniversitede. O nedenle hiçbir bilgi sahibi değiliz ancak yaşayarak öğreniyoruz. Bilgi sahibi olamadığımız için öğrencilere yeterli desteği sağlayamadığımızı düşünüyorum.” (Ö2)

“Sınıfta bir özel gereksinimli bir öğrenci var. Ben bu çocuğun hangi düzeyde Bep ihtiyacı olduğunu bilmiyorum. Yani ben sekizinci sınıftan bir çocuğa göre program hazırlarsam bu zaten onun seviyesinin dışında kalacaktır. Biz zaten burada bir hata yapıyor olacağız. Ancak bunun seviyesi yedinci sınıf mı, altıncı sınıf mı, beşinci sınıf mı bunu bilmiyoruz. Yani bununla ilgili bilgilendirilmiyoruz açıkçası bu anlamda. Aynı zamanda bu çocukların ders dışındaki bir uygulamaya tabi tutmaya kalksak da, böyle bir ortamımız zaten yok.” (Ö3)

“Türkçe dersinde kaynaştırma öğrencilerinde sınıf ortamında en çok karşılaştığımız problem, seviyeleriyle alakalı. Diğer öğrencilere uyum sağlamadığı için, ayrıca zaman ayırmada sıkıntı yaşıyoruz. Diğer öğrencilerin bulunduğu ortamda onlara farklı kazanım elde etmeleri açısından problemler yaşıyoruz. Nasıl problemler bunlar? Örneğin, beşinci sınıflarda ben o sınıfın hedef ve davranışlarını kazandırmaya çalışırken, aynı sınıfta bulunan kaynaştırma öğrencisinin seviyesi birinci ikinci sınıf düzeyinde olabiliyor. Ayrıca ona zaman ayırıp, anlatmakta zorlanıyoruz. Çoğu zamanda bunu yapamıyoruz.” (Ö7)

“Şimdi branşım itibarıyla ben çocuklarla çok iletişime geçebilen bir durumda değilim. Sınıfta bilgisayarım olmadığı için ister istemez konuları kendimiz belirliyoruz. Çocukların ilgi duyduğu konular üzerinde konuşmaya çalışsak da, kaynaştırma öğrencilerimiz çok fazla katılmıyor derslere. Tüm öğrenciler dersimde çoğu zaman pasif kalıyor, bilişim teknolojileri dersi ile ilgili bir donanım eksikliğinden dolayı. Ben onları derslere dahil etmek istediğimde dahi öğrenciler arasında onların kaynaştırma öğrencisi olup olmadığını tespit edemiyorum çoğu sınıfta. Genelde gördüğüm, bildiğim engelli öğrencilerde de kendi iç dünyalarında yaşadıkları için sorunlarını, hiç dışı yansıtmıyorlardı. Derse adapte etmeye çalıştığımızda da çok ilgi duymuyorlardı. Dolayısıyla çok iletişime geçemiyorum ben o öğrencilerle. Donanım olmayınca çocuğun ilgisini uyandıramıyorum.” (Ö9)

Tablo 2’ye göre en fazla görüş belirtilen temalardan biride “Sınıf Mevcudu ve Destek Eleman İhtiyacı” olmuştur. Buna ilişkin öğretmen görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Öncelikle bizim okulumuzda bulunan sınıflardaki öğrenci sayısı 40 ve üzeri. Bu kendi başına ciddi bir sorun. Bu sorun içerisinde kendi branşım olarak İngilizcenin de diğer derslere yönelik başka güçlüğü var. Biz normal öğrencilerle 40 kişilik bir sınıfta bunu aşmaya çalışırken, bir de karşımızda özel gereksinimli öğrencilerimiz var ise burada tamamen kopuyoruz. O çocuğa nasıl ulaşacağımız konusunda, bir alt yapı, bilgimiz, özel çalışmamız yok.” (Ö3)

“Sınıfların çok kalabalık olması sayının çok fazla olması, kaynaştırma öğrencilerine yeterli zaman ayıramama sıkıntısı yaşıyoruz. Kaynaştırma öğrencisinin özel eğitim almış bu anlamda eğitim almış öğretmenlerimizin, uzman kişilerin program dahilinde veya branşları dahilinde verilmesi gereken konuları, tabiki biz bu eğitimi almadığımız için öğrencinin seviyesine inmek sağlıklı iletişim kurma konusunda sıkıntı yaşıyoruz.” (Ö5)

Tablo 3: Branş Öğretmeni Görüşlerine Göre “Özel Gereksinimli Öğrencilerin Aileleri ile Yaşanan Sorunlar”

Temalar	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4	Ö5	Ö6	Ö7	Ö8	Ö9	Ö10	n
Yetersiz işbirliği		√		√	√		√				4
İletişim Kurmada yaşanan sorunlar		√				√			√		3
Üst düzey beklenti	√									√	2
Ailelerin bilgi düzeyi								√			1

Tablo 3 incelendiğinde, sorunlar arasında en çok yetersiz işbirliği temasına ilişkin görüşler belirtilmiştir. Buna ilişkin görüşler aşağıdaki gibidir:

“Biz ortaokul öğrencilerine girdiğimiz için, gözlemlerime göre ilkokuldaki veliler daha ilgili oluyor. Çünkü hala öğrencinin yani çocuğun kaynaştırma öğrencisi olduğunu kabullenememe gibi durumu olduğu için akademik başarı olur diye dört elle sarılıyor. Ama ortaokulda artık akademik başarı elde edemeyeceğini öğrenince çocuktan elini eteğini çekiyor. Hatta bazen çocukların fiziksel ihtiyaçlarını bile yerine getiremediği acı durumlarla da karşılaşılıyor.”(Ö2)

Veli ya da öğretmenden kaynaklı iletişim kurmada yaşanan sorunları öğretmenin yoğun ders programı sebebiyle veliye vakit ayıramayı ya da velinin öğrenci ile ilgili görüşmelere katılım göstermemesi gibi görüşler sunulmuştur. Bir diğer sebepte, pandemi koşulları nedeniyle öğrencilerle ilgili tam anlamıyla tanıma çalışmalarının yapılamamasıdır. Bunun sonucunda da velilerle iletişim noktasında geri planda kalındığı görülmektedir.

Öğretmenlerle yapılan görüşmelerdeki bir diğer tema velilerin üst düzey beklentisi olmuştur. Çocuklarının durumunu kabullenmede sorun yaşayan velilerin, planlama ve öğretim sürecine olumsuz etki ettiği bu da öğrencinin performansının artırılmasına yönelik çalışmalara ket vurduğuna yönelik görüş belirtmişlerdir.

“Çocuğunun durumunu kabullenememiş velilerle karşılaşılıyor. Çocuk aslında normalde kaynaştırma eğitimine uygun değil. Mesela okuma yazma problemini henüz çözememiş, 6. 7. Sınıfta kaynaştırma olarak okuyor. Şimdi çocuk okuma yazma problemini çözemediği içinde, tamam kaynaştırma öğrencisinin diğer öğrencilerle birlikte okumasının nedeni sosyalleşmek, kaynaşması, topluma uyum sağlaması. Ama okuma yazma problemini çözemediği için çok büyük problemler yaşamakta. Dolayısıyla da veliye çocuğunu anlatıp bu çocuğun normalde özel eğitim sınıfında eğitime devam etmesini talep ettiğimiz zaman, veli çocuğunun durumunu kabullenememekte, işte ram raporundan bahsetmekte ve kaynaştırma olarak sınıfta devam etmesini istemekte. Bu durumda da çocuk bireysel olarak kayıp olarak kalıyor.” (Ö1)

Tablo 4: Branş Öğretmeni Görüşlerine Göre “Eğitim Öğretim Etkinliklerini Planlama, Değerlendirme ve Mesleki Gelişim Yeterlilikleri”

Temalar	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4	Ö5	Ö6	Ö7	Ö8	Ö9	Ö10	n
Öğretim sürecini planlama ve düzenlemede yetersizlik	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	10
İzleme ve değerlendirme sürecinde yetersizlik	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	10
Özel eğitim alanına yönelik alınan eğitim ve mesleki gelişimde yetersizlik	√	√	√		√	√		√		√	7

Tablo 4 incelendiğinde öğretmenlerin her 3 temanın hemen hemen hepsinde sorun yaşadığı gözlenmiştir. Bir ve ikinci tema birbiriyle ilişkili olduğu için aynı değerde olduğu görülmüştür. Branş öğretmenlerinden daha önce özel eğitimle ilgili sadece Ö4 lisans eğitimi içinde eğitim almış, Ö7 ve Ö9 hizmet içi eğitimler aldığını belirtmiştir. Fakat Ö4, Ö7 ve Ö9 teorik bilgiye sahipken, uygulamaya dönük kendilerini yeterli görmediklerini ifade etmişlerdir.

“Şu an kendi çabamızla bir şey yapmaya çalışıyoruz. Ne kadar sağlıklı olduğumu bile bilmiyoruz. Ben bu çocuğa hangi düzeyde BEP hazırlayacağımı bilmiyorum, anlayamıyorum. Onun neyi bilip bilmediğini bile ortaya çıkaramıyorum.”(Ö3)

“Üniversitede 1dönem staj ve teori olmak üzere eğitim aldık. E tabi burada işin içine girince, o aldığımız eğitimin yetersiz olduğunu görüyoruz. Aslında işi iş başında öğreniyoruz. Bu noktada işte internet kanalıyla veya daha önce hazırlayan arkadaşlarımızdan öğrenerek kendimizi geliştirmeye çalışıyoruz.”(Ö4)

“Üniversite eğitimimizde özel eğitime yönelik bir şey yok. Bence ta oradan itibaren bununla ilgili eğitim alınması lazım. Her çocuğun durumu farklı. Hepsine aynı BEP planı alınmaz ama aynı planı uyguluyoruz. Bir sınıfta iki tane engelli öğrenci varsa atıyorum ikisinin de durumu farklıdır. İkisine de farklı plan uygulanması gerekir. Biz bunun eğitimini üniversiteden itibaren almamız aslında. Bununla ilgili hizmet içi eğitim anlamında bir çalışmamız da olmadı. Böyle eğitimler olsa iyi olur tabi, önemli bir mevzu çünkü.” (Ö8)

“Özel eğitim ile ilgili eğitimler aldık. Ama hiç uygulamasını yapmadığımız için bunların hepsi teoride kalmış bilgiler şeklinde duruyor. Uygulama yapmadığımız için nasıl program hazırlanır, uygulanır bilmiyorum.” (Ö9)

“Bu konuda üniversitelerde derslerin olması gerekir. Özel eğitim kurumlarında hizmet içi eğitim kursları olmalı milli eğitimin. Sürekli bizi yeniliklerden, değişikliklerden haberdar edici çalışmalar yapmasını lazım. Ben bu konuda özel bir eğitim almadım. Kendi el yordamımızla, bilgi birikimimle bir şeyler yapmaya çalışıyorum.” (Ö10)

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Kaynaştırma eğitimi uygulamalarına ilişkin yeterli donanım, sınıf mevcudu, uzman desteği ve öğretmenlerin yeterli bilgiye sahip olamamaları nedeniyle öğrencileri değerlendirmede yaşadıkları sınırlılıklar, bunların sonucunda uygulamalarda öğrenciye verimsiz eğitim-öğretim sürecinin yürütülmesi ve gerekli alt yapının halen oluşmadığı gerekçesi sonucunda branş öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi desteklemedikleri görülmüştür. Yapılan bu araştırmadaki öğretmenlerin yeterli donanıma sahip olmaması ile ilgili bulgu çeşitli araştırmalardaki sonuçlarla paralellik göstermektedir (Özbaba, 2000; Varlıer, 2004). Yaylacı ve Aksoy (2016)'un kaynaştırma eğitimi uygulamalarında öğretmenlerin görüşlerinin sınıf mevcudunun fazla olması, sınıf ortamında özel gereksinimli öğrenciye uygun uyarlamalar yapmada yetersizlik yaşama, materyal eksikliği, öğretmenlerin özel eğitimle ilgili yeterli donanıma sahip olmamaları ve bunların sonucunda öğrencilere faydalı olamayacakları düşüncesi yönünde sonuçlara ulaşması bu bulguları desteklemektedir.

Sucuoğlu ve Kargın'a (2006:146) göre BEP'in yasal bir zorunluluk olarak kabul edilmesi ile birlikte, özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin ve ailelerinin eğitim ihtiyaçları yasal olarak güvence altına alınmıştır. BEP öğrencinin ailesi, öğretmen ve ilgili uzmanların katılım sağladığı kurul tarafından sene içinde bir kez toplanarak, hazırlanır ve işbirliği içinde uygulanır. Araştırma bulgularına göre öğretmenlerin BEP hazırlanmasının yasal bir zorunluluk olduğunu kabul ettiğini fakat uygulama içinde birtakım sorunlar yaşadıklarını söylemek mümkündür. Öğrencilerle ilgili yapılan BEP birim toplantılarının düzenli yapılmadığı, öğretmenler arası yeterli işbirliğinin olmaması, öğrenciye ilişkin uygun değerlendirmeler yapılamaması bu sorunlar arasındadır.

Batu'ya (2000:36) göre özel eğitim destek hizmetlerinin, uzman personel ve öğretmenlerin işbirliği içinde sağlıklı bir biçimde uygulanması, kaynaştırma eğitimi kolaylaştırabileceğini öne sürmektedir. Özel eğitim destek hizmetleri üç şekilde sağlanabilir. Bunlar, destek odada eğitim, sınıf içi yardım ve özel eğitim danışmanlığıdır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi uygulamaları için okullarda gerekli alt yapının olmadığı, destek eğitim odasının kullanımı için uygun ortam ve programın sağlanamadığı ve engelli öğrencilerin ayrı sınıf ya da okullarda bulunması gerektiği, eğer normal gelişim gösteren akranlarının bulunduğu sınıflarda öğrenci devam edecekse kendilerine eşlik eden, destek sağlayan bir uzmanla çalışılması gerektiği inancında oldukları görülmüştür.

Görüşmeye katılan öğretmenlerin görüşlerine dayanarak, karşılaşılan sorunların giderilmesi ve kaynaştırma uygulamalarının etkili ve verimli bir sürece dönüşebilmesi için aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

Eğitim fakültelerinde okutulan Özel Eğitime yönelik tek bir ders yerine, okutulan tüm dersler içinde özel gereksinimli öğrenciler için öğretim yöntemleri, eğitim ortamları ve uygulamalarda yapılabilecek uyarlamalar tartışılmalıdır.

Öğretmenlerin kaynaştırma uygulamalarına yönelik program hazırlama, özel gereksinimli öğrencilerin ihtiyacına göre fiziksel uyarlamalar yapabilme, ders içinde öğrenciye uygun etkinlik hazırlayabilme, öğrenci ile ilgili değerlendirmeler yapabilme ile ilgili hizmet içi eğitim seminerleri verilmelidir. Okullarda kaynaştırma eğitimi konusunda branş öğretmenlerine, rehber öğretmenlere ve ailelere yönelik bilimsel toplantı ve çalıştaylar düzenlenmelidir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin birçoğu, kalabalık sınıf mevcutları sebebiyle özel gereksinimli öğrencilere gereken ilgiyi göstermede yetersiz kaldıklarını belirtmişlerdir. Bu noktada öneri olarak kaynaştırma öğrencisinin bulunduğu sınıflarda kalabalık sınıf mevcutlarıyla ilgili uyarlama yapılması ya da kaynaştırma öğrencilerinin sınıflara dengeli bir şekilde dağılımı olacaktır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin destek eğitim odalarının kullanımı ile ilgili program ve sınıf yetersizliğinden bahsetmişlerdir. Bununla ilgili olarak kaynaştırma öğrencilerinin dersine giren öğretmenlerin programlarında gerekli düzenlemeler yapılmalı ve okullarda mutlaka ayrı bir destek eğitim odası bulunmalıdır.

Kaynaştırma uygulamalarında öğretmenlere destek sağlayabilecek özel eğitim uzmanı ve süreci daha iyi yönetme adına diğer öğretmenlerle sürekli işbirliği sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Batu, S. (2000). Kaynaştırma, Destek Hizmetler ve Kaynaştırmaya Hazırlık Etkinlikleri. *Özel Eğitim Dergisi*, 2(4), 35-45.
- Batu, S.; İftar, G. K. ve Uzuner, Y. (2000). Özel Gereksinimli Öğrencilerin Kaynaştırıldığı Bir Kız Meslek Lisesindeki Öğretmenlerin Kaynaştırmaya İlişkin Görüş ve Önerileri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5(2), 33-50.
- Büyüköztürk, Ş.; Kılıç Çakmak, E.; Akgün, Ö. A.; Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Ekiz, D. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, (3. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gözün, Ö. ve Yıkılmış, A. (2004). Öğretmen Adaylarının Kaynaştırma Konusunda Bilgilendirilmelerinin Kaynaştırmaya Yönelik Tutumlarının Değişimindeki Etkililiği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5(2), 65-77.
- Kırcaali-İftar, G. (1998). *Özel Gereksinimli Bireyler ve Özel Eğitim*. Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- MEB-Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü (2013). *Bütünleştirme Kapsamında Eğitim Uygulamaları Öğretmen Kılavuz Kitabı*. Ankara: CAPİTA International Development.
- Özbaba, N. (2000). Okul Öncesi Eğitimcilerin ve Ailelerin Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar İle Normal Çocukların Entegrasyonuna (Kaynaştırılmasına) Karşı Tutumları, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Rengin Zembat), İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Özgür, İ. (2011). *İlköğretimde Kaynaştırma*. Adana: Karahan Kitabevi.
- Sadioğlu, Ö.; Batu, E. S. ve Bilgin, A. (2012). Sınıf Öğretmenlerinin Özel Gereksinimli Öğrencilerin Kaynaştırılmasına İlişkin Görüşleri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2), 399-432.
- Sadioğlu, Ö.; Bilgin, A.; Batu, S. ve Oksal, A. (2013). Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırmaya İlişkin Sorunları, Beklentileri ve Önerileri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(3), 1743-1765.
- Sucuoğlu, B. ve Kargın, T. (2006). *İlköğretimde Kaynaştırma Uygulamaları*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları Ltd.Şti.
- Sünbül, A. M. ve Sargın, N. (2002). Okul Öncesi Dönemde Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Öğretmen Tutumlarının (Çeşitli Değişkenler Açısından) İncelenmesi, XII. Ulusal Özel Eğitim Kongresi Yöntemler-Yaklaşımlar-Stratejiler Bildiriler Kitabı, 11-12 Kasım 2002 (s. 1-16), Kıbrıs: Doğu Akdeniz Üniversitesi Yayınları.
- Varlıer, G. (2004). Okul Öncesi Eğitim Öğretmenlerinin Kaynaştırmaya İlişkin Görüşleri, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Sezgin Vural), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yaylacı, Z. ve Aksoy, B. (2016). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimindeki Yeterlilikleri. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(6), 19-40.
- Yıldırım, A. (1999). Nitel Araştırma Yöntemlerinin Temel Özellikleri ve Eğitim Araştırmalarındaki Yeri ve Önemi. *Eğitim ve Bilim*, 23(112), 7-17.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- 30471 Sayılı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği. https://orgm.meb.gov.tr/meb_ys_dosyalar/2018_07/09101900_ozel_egitim_hizmetleri_yonetme_ligi_07072018.pdf adresinden 7.7.2018 tarihinde erişildi.